

NIETECHNICZNE STRESZCZENIE DOŚWIADCZENIA

1. Tytuł projektu: *Ocena roli mechanizmu kompensacyjnego zależnego od MNA/COX-2/ PGI₂ w mysim modelu dysfunkcji śródbłonna naczyniowego wywołanego farmakologicznie niedoborem NO*

2. Czas trwania projektu: 4 lata (marzec 2020)

3. Słowa kluczowe (maksymalnie 5 słów): eikozanoidy, L-NAME, prostacyklina, tromboksan, MNA

4. Cel projektu (art. 3 ustawy) (wpisać odpowiednią kategorię z poniższych): **A**

A. Badania podstawowe

B. Badania translacyjne lub stosowane

C. Badania mające na celu zachowanie gatunku

D. Badania z zakresu medycyny sądowej

E. Badania zapewniające poprawę dobrostanu zwierząt lub warunków chowu lub hodowli zwierząt gospodarskich

F. Badania w celu opracowania i produkcji produktów leczniczych, środków spożywczych, pasz lub innych substancji lub produktów, lub badań ich jakości, skuteczności lub bezpieczeństwa stosowania

G. Badania w celu ochrony środowiska naturalnego

H. Badania w celu kształcenia na poziomie szkolnictwa wyższego lub szkolenia w celu nabycia lub doskonalenia kompetencji zawodowych

5. OPIS PLANOWANEGO DOŚWIADCZENIA

Należy określić cel naukowy lub edukacyjny doświadczenia, w tym przewidywane szkody, jakie może ono spowodować u wykorzystywanych zwierząt, i korzyści, jakie przyniesie ono dla rozwoju nauki i dydaktyki. Maksymalnie 250 słów, tekst musi być zrozumiały dla niespecjalisty.

Niedobór tlenu azotu (NO), jednego z najważniejszych śródbłonkowych czynników naczyniorozkurczowych oraz przeciwplatek, prowadzi do upośledzenia czynności śródbłonka naczyniowego, co z kolei jest przyczyną rozwoju wielu chorób układu sercowo-naczyniowego i zwiększoną śmiertelnością wśród pacjentów. Wczesna diagnoza niewydolności zapobiegająca progresji dysfunkcji śródbłonka zmniejsza śmiertelność wśród pacjentów, ze względu na zredukowaną liczbę występowania epizodów sercowo-naczyniowych (np. zawał serca). Dlatego też, bardzo ważne jest prowadzenie badań, które pozwolą lepiej zrozumieć mechanizmy uczestniczące w rozwoju i kompensacji dysfunkcji śródbłonka. Celem zaplanowanych doświadczeń jest zbadanie czy egzogeny 1-metylonikotynamid (MNA) jest regulatorem aktywności cyklooksygenazy-2 (COX-2), enzymu pośredniczącego w biosyntezie jednego z kluczowych mediatorów lipidowych o działaniu naczynioprotekcyjnym – prostacykliny (PGI₂) oraz jak zmienia się profil innych eikozanoidów, aktywność płytek krwi w sytuacji zahamowania syntezy NO.

Nadciśnienie oraz upośledzenie czynności śródbłonka naczyniowego u myszy zostanie wywołane poprzez podawanie w wodzie do pica inhibitora syntazy tlenu azotu jakim jest N^ω-L-nitroarginina (L-NAME) (czynność 2). W trakcie okresu podawania L-NAME myszy będą umieszczane w klatkach metabolicznych w celu zebrania próbek moczu (czynność 4). Zostaną przeprowadzone także pomiary ciśnienia tętniczego krwi metodą tail-cuff (czynność 5). Badania przeprowadzone będą w toku rozwoju nadciśnienia i dysfunkcji śródbłonka, jak i podaniu związków będących egzogenym źródłem MNA i NO (MNACl, MNANO₂, MNANO₃, c2913) (czynność 3).

Klasyfikacja doświadczenia tabela nr 2 Poz. 2.2/2a, tabela nr 4 Poz. 4.4/4a

6. LICZBA ORAZ GATUNKI ZWIERZĄT PLANOWANYCH DO WYKORZYSTANIA W DOŚWIADCZENIU

W zaplanowanych doświadczeniach wykorzystane zostaną myszy szczepu C57BL/6. Szczep ten jest podatny na wywołanie nadciśnienia tętniczego poprzez podawanie L-NAME, przez co jest najczęściej stosowanym szczepem myszy w badaniach in vivo w tym modelu dysfunkcji śródbłonka.

I etap prowadzenia badań:

Przed rozpoczęciem badania mechanizmów kompensacyjnych z zastosowaniem donorów MNA i NO przeprowadzona zostanie doświadczenie mające na celu określenie wpływu płci myszy oraz spożywanej przez nie paszy na szybkość w rozwoju i różnice w wartości wywołanego nadciśnienia. Na podstawie danych literaturowych, przeprowadzone na szczurach badania *in vivo* wskazały że ciśnienie u osobników żeńskich wzrosło szybciej niż u osobników męskich po podawaniu L-NAME, jednak osiągnęło zbliżoną wartość na końcowym etapie doświadczenia [1]. Z drugiej strony, doświadczenie przeprowadzone z wykorzystaniem myszy z usuniętym genem odpowiedzialnym za syntezę śródbłonkowego NO (eNOS^{-/-}) wykazało, że osobniki męskie charakteryzowały się wyższym ciśnieniem tętniczym niż osobniki żeńskie [2]. W związku z faktem, iż nie jest możliwe jednoznaczne stwierdzenie, która płć myszy będzie wykazywała szybszą progresję i większą wartość nadciśnienia w naszych warunkach eksperymentalnych konieczne jest przeprowadzenie tego etapu badań. Wśród zebranych prac nie znaleziono informacji o wpływie płci myszy C57BL/6 na rozwój nadciśnienia po zastosowaniu L-NAME. Podczas przeprowadzonego doświadczenia myszy będą spożywały paszę Harlan Teklad TD99366 o obniżonej zawartości NO₂⁻ oraz NO₃⁻. Pasza Harlan Teklad TD99366 zaspokaja wszystkie potrzeby żywieniowe zwierząt i nie wywołuje zaburzeń klinicznych.

Dodatkowo, sprawdzony zostanie wpływ paszy Altromin na stężenie NO w osoczu i moczu w trakcie karmienia myszy L-NAME. Płć myszy przeznaczonych na zbadanie wpływu standardowej paszy (Altromin) na mierzone parametry zostanie określona na podstawie wyników zebranych w trakcie badania wpływu płci na niedobór NO, co pozwoli na zredukowanie liczby zwierząt uczestniczących w badaniach. W świetle dalszych badań, bardzo istotne jest określenie typu paszy, gdyż może ona wpływać na pogłębienie dysfunkcji śródbłonka lub na jej kompensację. Stosowanie nieodpowiedniej diety wiąże się z niekontrolowanym dostarczaniem NO w postaci NO₃⁻. Anion ten w organizmie żywym ulega reakcjom redukcji prowadząc do powstania NO₂⁻, a następnie NO [3].

Progresja rozwoju dysfunkcji śródbłonka wywołana wzrostem ciśnienia zostanie zbadana w 2, 3 i 4 tygodniu podawania L-NAME. Myszy zostaną poddane czynnością 2, 4, 5 oraz 6 procedury w każdym tygodniu prowadzonych badań. Eutanazja myszy po 2, 3 oraz 4 tygodniu podawania L-NAME na tym etapie badań jest konieczna w celu oceny wpływu tego inhibitora NOS na aktywność płytek krwi w pełnej krwi oraz profil eikozanoidów w osoczu. Zebrane wyniki i ich szczegółowa analiza pozwolą ograniczyć liczbę zwierząt w kolejnym etapie prowadzenia badań, gdzie eutanazja myszy zostanie wykonana tylko na końcu trwania doświadczenia (maksymalnie 5 tygodni). Podział myszy na grupy jest podany w Tabeli poniżej. Łącznie w I etapie prowadzenia badań zostanie wykorzystanych 180 myszy szczepu C57BL/6 – liczność każdej z grup wynosi 10 myszy. Wśród badanych grup zwierząt uwzględnione zostały zarówno grupy kontrolne myszy jak i zwierzęta otrzymujące L-NAME. Uwzględnienie w doświadczeniu myszy kontrolnych jest konieczne ze względu na uzyskanie wiarygodnych wyników i wyciągnięcie prawidłowych wniosków.

[1] Y. Wang, et al., *Chin Journal of Physiol.*, vol. 46, no. 2, pp. 91–94, 2003.

[2] A. A. Miller et al., *Am. J. Physiol. Lung Cell. Mol. Physiol.*, vol. 289, no. 2, pp. L299–L366, 2005.

[3] E. Weitzberg et al., *Nitric Oxide*, vol. 2, no. 1, pp. 1–7, 1998.

II etap prowadzenia badań:

Na podstawie wyników z I etapu badań zostanie wybrana płeć myszy C57BL/6, która w dalszym etapie zostanie wykorzystana do zbadania wpływu donorów MNA oraz MNA i NO na mechanizm kompensacyjny MNA/COX-2/PGI₂. Ponadto, na podstawie badań w I etapie zostanie ustalony czas przez który myszy powinny być karmione L-NAME w celu osiągnięcia nadciśnienia tętniczego (maksymalnie 5 tygodni). Po wywołaniu nadciśnienia tętniczego część myszy będzie karmiona MNACl, MNANO₂, MNANO₃, c2913 oraz mieszaniną danej substancji i L-NAME, a następnie uśmiercona na końcu trwania doświadczenia. W II etapie badań myszy zostaną podzielone na następujące grupy:

- kontrolne - spożywające tą samą paszę i wodę co myszy w grupach badanych, bez żadnych dodatków przez okres trwania doświadczenia (maksymalnie 5 tygodni)
- kontrola pozytywna - otrzymujące substancję badaną w wodzie do picia - MNACl, MNANO₂, MNANO₃, c2913 (maksymalnie 1 tydzień)
- badane - otrzymujące mieszaninę L-NAME z danym związkiem w wodzie do picia. Na początku myszy będą otrzymywać tylko L-NAME (kontrola negatywna, maksymalnie 4 tygodnie), a po wywołaniu nadciśnienia myszy będą dalej otrzymywać przez tydzień mieszaninę L-NAME i badanej substancji (1 tydzień) (czynność 3).

Stworzenie grup kontrolnych jest konieczne w celu uzyskania wiarygodnych wyników i wysunięcia prawidłowych wniosków o wpływie MNA na COX-2, syntezę eikozanoidów oraz zmian w aktywności płytek krwi w warunkach ograniczonej syntezy NO. W tym etapie prowadzenia badań planowane jest wykorzystanie 100 osobników myszy C57BL/6 (10 myszy/grupę).

Całkowita liczba myszy C57BL/6 planowanych do przeprowadzenia całego badania wynosi 280. Szczegółowe zestawienie wszystkich grup myszy oraz ich podział znajduje się w poniższej Tabeli.

Wszystkie grupy myszy będą umieszczane raz w tygodniu w klatkach metabolicznych w celu zebrania próbek moczu, dwa razy w tygodniu myszy będą poddawana pomiarowi ciśnienia tętniczego (czynności 4 i 5).

Podana liczba mysz (280) potrzebnych do wykonania doświadczenia jest minimalną ilością osobników potrzebną do uzyskania rzetelnych wyników oraz niezbędną do przeprowadzenia wiarygodnej analizy statystycznej.

Szczep (płeć)	Grupa (liczność)	Opis	Ilość osobników
C57BL/6 (♂)	kontrola (10)	czysta woda, pasza Harlan TD99366, uśmiercenie w 2, 3 i 4 tygodniu	10x3=30
C57BL/6 (♂)	L-NAME (10)	woda z L-NAME (0.43mmol/kg/dzień), pasza Harlan TD99366, uśmiercenie w 2, 3 i 4 tygodniu	10x3=30
C57BL/6 (♀)	kontrola (10)	czysta woda, pasza Harlan TD99366, uśmiercenie w 2, 3 i 4 tygodniu	10x3=30
C57BL/6 (♀)	L-NAME (10)	woda z L-NAME (0.43mmol/kg/dzień), pasza Harlan TD99366, uśmiercenie w 2, 3 i 4 tygodniu	10x3=30
C57BL/6 (♂ lub ♀)	kontrola (10)	czysta woda, pasza Altromin, uśmiercenie w 2, 3 i 4 tygodniu	10x3=30
C57BL/6 (♂ lub ♀)	L-NAME (10)	woda z L-NAME (0.43mmol/kg/dzień), pasza Altromin, uśmiercenie w 2, 3 i 4 tygodniu	10x3=30
C57BL/6 (♂ lub ♀)	kontrola (10)	czysta woda, pasza Harlan TD99366, uśmiercenie w maks. 5 tygodniu	10
C57BL/6 (♂ lub ♀)	L-NAME (10)	woda z L-NAME (0.43mmol/kg/dzień), pasza Harlan TD99366, uśmiercenie w maks. 5 tygodniu	10
C57BL/6 (♂ lub ♀)	MNACl (10)	woda z MNACl (0.73 mmol/kg/dzień), pasza Harlan TD99366, uśmiercenie w maks. 5 tygodniu	10
C57BL/6 (♂ lub ♀)	MNANO ₂ (10)	woda z MNANO ₂ (0.73 mmol/kg/dzień), pasza Harlan TD99366, uśmiercenie w maks. 5 tygodniu	10
C57BL/6 (♂ lub ♀)	MNANO ₃ (10)	woda z MNANO ₃ (0.73 mmol/kg/dzień), pasza Harlan TD99366, uśmiercenie w maks. 5 tygodniu	10
C57BL/6 (♂ lub ♀)	c2913 (10)	woda z c2913 (0.73 mmol/kg/dzień), pasza Harlan TD99366, uśmiercenie w maks. 5 tygodniu	10
C57BL/6 (♂ lub ♀)	L-NAME+MNACl (10)	przez maks. 4 tygodnie woda z L-NAME (0.43mmol/kg/dzień), następnie przez 1 tydzień woda z L-NAME (0.43mmol/kg/dzień)+ MNACl (0.73 mmol/kg/dzień), pasza Harlan TD99366, uśmiercenie maks. w 5 tygodniu	10
C57BL/6 (♂ lub ♀)	L-NAME+MNANO ₂ (10)	przez maks. 4 tygodnie woda z L-NAME (0.43mmol/kg/dzień), następnie przez 1 tydzień woda z L-NAME (0.43mmol/kg/dzień)+ MNA NO ₂ (0.73 mmol/kg/dzień), pasza Harlan TD99366, uśmiercenie maks. w 5 tygodniu	10
C57BL/6 (♂ lub ♀)	L-NAME+MNANO ₃ (10)	przez maks. 4 tygodnie woda z L-NAME (0.43mmol/kg/dzień), następnie przez 1 tydzień woda z L-NAME (0.43mmol/kg/dzień)+ MNA NO ₃ (0.73 mmol/kg/dzień), pasza Harlan TD99366, uśmiercenie maks. w 5 tygodniu	10
C57BL/6 (♂ lub ♀)	L-NAME+c2913 (10)	przez maks. 4 tygodnie woda z L-NAME (0.43mmol/kg/dzień), następnie przez 1 tydzień woda z L-NAME (0.43mmol/kg/dzień)+c2913 (0.73 mmol/kg/dzień), pasza Harlan TD99366, uśmiercenie maks. w 5 tygodniu	10
suma			280

7. OPIS UWZGLĘDNIENIA ZASAD ZASTĄPIENIA, OGRANICZENIA I UDOSKONALENIA¹

W celu przygotowania przedstawionego projektu badawczego został sprawdzony obecny stan wiedzy objętej niniejszym wnioskiem korzystając z baz danych takich jak ScienceDirect, PubMed, EBSCO, GoogleScholar. Wśród słów kluczowych użytych do wyszukania danych literaturowych znajdowały się między innymi: *eicosanoids*, *prostacyclin*, *NO-deficiency*, *L-NAME*, *MNA*. Na podstawie przeglądu literaturowego, można stwierdzić, że badania objęte poniższym wnioskiem nie zostały wcześniej przeprowadzone. Do chwili obecnej, brak jest informacji na temat kompensacyjnej roli szlaku MNA/COX-2/PGI₂ oraz zmian w aktywności płytek krwi i profilu eikozanoidów w warunkach niedoboru NO wywołanej L-NAME. Dodatkowo, nowatorskim aspektem badania jest analiza ilościowa eikozanoidów oraz zbadanie aktywności płytek krwi w badaniu *ex vivo* na podstawie zmian w syntezie TXB₂, co jest bardzo istotnym zagadnieniem, gdyż stwarza możliwość lepszego zrozumienia roli tych przekazników w rozwoju dysfunkcji śródbłónka naczyniowego w warunkach niedoboru NO oraz kompensacji jego upośledzenia pod wpływem egzogennej MNA. Wczesna diagnoza upośledzenia oraz prewencja rozwoju dysfunkcji śródbłónka naczyniowego zmniejsza śmiertelność wśród pacjentów z chorobami układu sercowo-naczyniowego [4].

Wykorzystanie modelu zwierzęcego jest konieczne w celu oceny roli szlaku MNA/COX-2/PGI₂ w dysfunkcji śródbłónka w tak szerokim zakresie badań. W celu zredukowania ilości wykorzystywanych myszy doświadczenie zostało podzielone na dwa etapy. W I etapie prowadzonych badań zbadany zostanie wpływ płci myszy C57BL/6 oraz rodzaju spożywanej przez nie paszy na szybkość wzrostu ciśnienia tętniczego krwi oraz rozwoju dysfunkcji śródbłónka po podaniu L-NAME w wodzie do picia, co pozwoli na zmniejszenie liczby zwierząt co najmniej o połowę w dalszej części badań. Liczebność grup została ograniczona do najmniejszej ilości osobników, pozwalającej jednak uzyskać wyniki istotne statystycznie.

Ponadto, w próbkach osocza, moczu oraz narządów pobranych od jednej mysz możliwe jest między innymi:

- zmierzenie wszystkich eikozanoidów stanowiących przedmiot badań (ponad 20 związków), które pozwolą na weryfikację hipotezy czy egzogenne MNA aktywuje szlak MNA/COX-2/PGI₂ w warunkach niedoboru NO;
- zmierzenie stężenia metabolitów NO świadczących o jego biosyntezie oraz dysfunkcji śródbłónka naczyniowego;
- zmierzenie MNA i jego metabolitów w celu korelacji zmian w jego stężeniu ze zmianami w profilu eikozanoidów;
- pomiar aktywacji płytek krwi w oryginalnym eseju w pełnej krwi *ex vivo*

¹ Przy wypełnianiu wzorować się na instrukcji wypełniania wniosku W1 punkt. 8

Myszy przeznaczone do badań będą przebywać w warunkach, które zapewniają im stały dostęp wody oraz paszy *ad libitum*. Dieta spożywana przez myszy zaspokaja wszystkie potrzeby żywieniowe tych zwierząt oraz zapewnia utrzymanie ich w zdrowiu i pełnej witalności. Ponadto, myszy będą miały zapewnioną wystarczającą przestrzeń w klatkach bytowych, właściwe wyposażenie oraz możliwość kontaktów socjalnych z innymi osobnikami w klatce. Dodatkowo, w celu udoskonalenia warunków bytowych zwierząt podczas trwania badań w każdej z klatek bytowych oraz metabolicznych umieszczone zostaną takie elementy wzbogacenia jak drewniane tunele do zabawy, drewniane gryzaki do ścierania zębów myszy odzwierciedlające warunki panujące w przyrodzie a także domki. W przypadku zachorowania, zranienia lub innego czynnika wywołującego ból, zapewniona będzie właściwa opieka weterynaryjna, szybka diagnoza oraz skuteczne leczenie. Opisane w procedurze czynności znajdują się w „Łagodnej” kategorii dotkliwości, dlatego też zwierzęta doświadczalne będą odczuwały niski dyskomfort w trakcie prowadzenia badań. Dołożone także zostaną wszelkie starania, aby odczucie strachu i stresu wyeliminować do minimum.

[4] S. Chłopicki, *Kardiol. po Dyplomie*, vol. 4, no. 3, pp. 2–11, 2005.